

Bakgrund fyri verkætlanini

Resirkulering innan aling er umleið 15 ára gomul og hevur í Danmark serliga verið nýtt til aling av álli. Men serliga í Bretlandi er ein menning hend innan aling av laksi hesi seinastu árin, har fyrst í fyrsta IAT hevur verið frammarlaga at byggja resirkuleringsskipperð til smoltstøðir til laks. 2 í Hetlandi, 1 í Galway í Írlandi og nú ein hjá Marin Harvest í Skotlandi.

Í sambandi við forkanningar til hesa verkætlan hava umboð fyri P/F Noma-Tek og P/F Vest-smolt verið á eini smoltstøð í Írlandi og á dambúkum í Danmark og sett seg inn í tað nýggjasta inna resirkulering.

Tann tøkniliga menningin er so mikil ung, serliga innan smoltstøðir til laks, at ein enn ikki kann siga, at soleiðis og soleiðis skal ein gera fyri at fáa optimalan vøkstur við resirkuleringstøki. Granskningin er ikki komin nóg langt enn.

Her skal eisini havast í huga, at tað ikki alla staði er sama orsök til at fara undir resirkulering í Írlandi t.d. nýtt smoltstøðin eina dálkaða á sum vatnkeið, og harvið var neyðugt at sirkulera fyri at minka um vatnøgðirnar, sum so kundu reinsast. Í Danmark er neyðugt at resirkulera fyri at minka um vatnøgðirnar, sum so kundu reinsast. Í Danmark er hævðsorsøkin til, at ein fer undir resirkulering, at tørvur er á vatni, sum kostar pengar, og serliga, at alivinnan dálkar sera nóg umhvørvið og vatnið í Danmark, um ikki okkurt munagott verður gjørt.

Í Føroyum ger dalkingin av umhvørvinum í sambandi við fræning frá smoltstøðum lítlan mun. Men upplandið í Føroyum er ofta so lítið, at tørvur er á vatni. Vatnøgðirnar eru so mikil stórar, at ein miðal stór smoltstøð nýtir næstan líka nógvat vatn, sum øll Havnin, t.d. 500 tons um tíman til 300.000 smolt. Harumframt avhøngur vøksturin sera nógvat av hitanum, og ómøgulegt er at hita tilfærir nógvat av vatni, men við resirkulering gerst hetta mógulegt, við tað at hitin saman við vatninum verður endurnýttur. Ein annar trupulleiki í Føroyum hevur verið, at smoltstøðir

er ov lítið, tað fer á sjógvin. Tí doyrt rættuliga stórt partur burtur av, t.d. av lús.

Við resirkulering kann ein økja vøksturin, so vakstraríðin á smoltstøðini minkar niður um helvtina, samstundis sum smoltstøðir verður størri, og harvið doyrt minni burtur av, tað fer á sjógvin. Hetta viðfær eisini minni vakstraríð í sjónum, og harvið kunnu vit nýta okkara alivøkstri betri. Alt eftir, hvussu stór smolt, vit koyra á sjógvin, kunnu vit økja um framleiðsluorkuna á alivøkstri og samstundis økja um tíðina, sum økini kunnu liggja brakk.

Ein annar móguleiki við resirkulering er, at vit spakuliga kunnu økja saltinnehaldið í vatninum á smoltstøðini t.d. 14 dagar áðrenn smoltstøð fer á sjógvin, uttan, sum í dag, at nýta stóra orku til at pumpa nýggjan sjógv alla tíðina. Við soleiðis spakuliga at venjast til saltinnehaldið doyrt minni burtur av.

Samanumtikið gevur resirkulering móguleika fyri: - við at halda vatnið heitt kunnu vit minka vakstraríðina á smoltstøðini niður í eina helvt. Hetta minkar um rakstraríðisdráttar pr. smolt og gevur samstundis størri móguleika fyri at tæma smoltstøðina fyri fisk og söttrinsia í millum hvønn árgang.

- við at framleiða størri smolt, t.d. 80-100 g í staðin fyri 50 g, hevur smoltstøð størri mótstøðuevni og harvið doyrt minni burtur av.

- við at hava størri smolt kunnu vit minka um vakstraríðina á sjónum, og harvið kunnu vit økja um framleiðsluorkuna innan aling á sjónum.

- nýta minni pumpuorku til spakuliga at økja saltinnehaldið áðrenn smoltstøð skal á sjógvin.

- nýta minni pumpuorku til spakuliga at økja saltinnehaldið áðrenn smoltstøð skal á sjógvin. - við at hava javnan hita verður smoltstøð ikki útsett fyri somu strongd, sum í dag, har hitin í vatninum svingar alla tíðina millum nátt og dag (vyrflutvatn) - við resirkulering kunnu vit lættari isolera smoltstøðina frá umhvørvinum, við m.a. at söttrigera tað innangandi vatnið, og harvið minka um móguleikan fyri smitta. Eisini er tað lættari at víðgera móguleigar sjúkuk í einum resirkuleringssystemi.

Fara at endurnýta vatnið á føroyskari smoltstøð:

Kann kollvelta alla føroysku alivinnuna

Noma-Tek og Vestsmolt arbeiða við eini ætlan at endurnýta vatnið á smoltstøð í Viðoyinni. Fer henda ætlan at eydnast kann hon kollvelta føroysku alivinnuna., soleiði: at vit kunnu økja framleiðsluni upp í eini 30.000 tons til eitt virði uppá 1 mia. kr.

Landsstýrið hevur samtykt at jatta 700.000 kr. í stuðuli til eina verkætlan, sum kann koma at verið við til at kollvelta ta føroysku alivinnuna, soleiðis at hon um bert fá ár kann trifalda útlutningin av alifiski og harvið av álvara gerast tað nóg eftirlýsta alternativ til fiskivinnuna.

Talan er um nakað so "einfalt" og náttúrligt sum endurnýtslu av vatni í smoltstøðum, tað, sum á fakmáli verður nevnt resirkulering.

Hetta er sum so ikki nakað nýtt fyrbrigdi. Aðrar alitjóðir hava arbeitt við hesum og í dag er Skotland tað landið, sum er komið longest. Men tað er sera kostnaðarmikið at fáa hendur á teirra know how, og tí hava virkisfýsnir og gløggrir føroyingar tikið stig til eina verkætlan, sum skal útvega føroysku alivinnuni eina resirkuleringssøyn.

Tað er fyrst í fyrsta Noma Tek í Havn, sum arbeiðir við hesi ætlan saman við fyrst í fyrsta Vestsmolt, ið herfyri keypti smoltstøð í Dølum í Viðoyinni.

Ætlanin er nú at brúka góðar 4 mill. kr. í eini útbýgging av støðini, soleiðis at har verður sett upp eitt "full-scalaanlegg" til endurnýtslu av vatni. Hetta verður tað fyrsta av sínum slag.

Pengarnir, sum landsstýrið hevur jattað til verkætlanina eru úr grunninum til íðnaðarfremjandi endamáli og skulu brúkast til at keypa ymsa mätüðgerð og til at fylgja royndum við resirkuleringini.

Ætlanin er at fylgja neyvt við royndum um eitt ár. Burtur úr hesum kann ein so fáa eina vitan, sum kann brúkast í øðrum líkandi verkætlanum. Hon kann so eisini fáa nógvat at siga í sambandi við móguleigan útlutning av know how seinni. Tað verður know how sera høgum stöði.

Kunnu vit fáa vitanina við at gera nýggjar mätüðgerð og samanbera hetta við vøksturin, so fáa vit eina velduga grundvitan, sum eisini kann brúkast í Føroyum til at fremja tðbandi útbýggingar innan aling.

Tað áhugaverda við hesi ætlan er nevnliga, at tí við eini slíkari skipan eisini kann brúka endurnýtslu av vatni í víðari alingini, sum í dag fer fram á sjónum.

Nóg hevur verið tosað um at gera alivinnuna meira lønandi við at hava sjógvalibrúki á landi eisini - har

sjógvur verður pumpaður upp í alibrúkin. Hetta hevur higartil verið mettt at vera ov kostnaðarmikið, men við resirkulering gerst hetta helst bráðliga lønandi.

Kærkomið

Jákup Magnussen, stjóri á Noma Tek, stendur fyri hesi rættuliga stóru og spennandi verkætlan. Í eini tíð, har so lítið tykist bera til, er slík verkætlan sera kærkomin. Nú landsstýrið hevur gjørt av at stuðla ætlanini, skal Figgjarnevndin hava málið til viðgerðar.

Føroyskir alarar fylgja umrøddu verkætlan við stórum spenningi. Millum alarar verður mettt at fer verkætlanin hjá Noma Tek og Vestsmolt at eydnast - og tað tryggja tey upp á - so fer tað at fáa kollvelandi avleiðingar fyri føroysku alivinnuna.

Tað fer at bera, sum halda, at tað er alara til at økja útlutningin nærum óavmarkað. Í dag framleiða vit 12.000 tons av alifiski um árið. Við resirkulering skuldi einki verið til hindurs fyri eftir bert fáum árum at økt hessa framleiðslu upp í 30.000 tons. Í virði vil tað siga, at vit frá góðum 300 mill. kr. í dag taknuvurðka eini milliard í útlutningsvirði, og við slíkum tølum ber av røttum at tosa um eitt alternativ til fiskivinnuna.

Stóran týðning

Jákup Magnussen, verkfrøðingur hevur arbeitt við nýggju verkætlanini í eina tíð. Hann metir sjálvur, at hon kann fáa stóran týðning fyri Føroyar, og tí hevur hann eisini lagt alla orku í hana. Eitt nú hevur hann

viðtjád í útlundum fyri har at útvega sær upplýsingar. Í dag hevur hann eisini tætt samarbeiði við felag í Skotlandi og Hetlandi um sama mál.

Jákup Magnussen sigur tó, at torført er at fáa nakað at vita, og tí mást tú sjálvur gera tinar royndir. Hetta hevur so eisini eydnast og verður nú talan um at royna eina skipan, sum er øðrvísi enn tær útlendsku.

Fólk, sum Sosialurin hevur tosað við um hesa verkætlan, siga, at tað eru sera stór perspektiv í hesi ætlan.

Marknaðurin fyri alilaks er sera stórur og kanst tú gerast meira kappingarforur í prisi er einki til hindurs fyri at økja framleiðsluna munandi.

Sammeta við henda útviklingin við eitt nú arbeiði upp á russararísk, so eru nógvat stórra perspektiv í hesum.

Kunnu vit rationalisera alivinnuna, og har er resirkuleringstøkin tað mest avgerandi, so kann alivinnan útbýggjast sera nóg.

Støðan hjá alivinnuni í dag er so eisini tann, at tú hevur so góðar alirangar, at tú kanst fara longur til havs og harvið dálka firdirnar minni.

Nú støðan í Føroyum tykist so djúpur spurdu vit Jákup Magnussen, um ein verkætlan sum henda kann vera við til at venda gongdini í samfelagnum!

-So avgjört. Eg meini, at tað eru veldug perspektiv í alivinnuni, um vit kunnu fáa resirkulering at koyra. Og tað haldi eg vit kunnu sigur Jákup Magnussen, sum visir á, at vit kunnu økja sera nógvat um framleiðsluna av smolti og gera framleiðsluna munandi rationellari. Vit kunnu tað framleiða smolt nógvat biligari enn vit gera í dag.

Av tí at vit í dag hava flutt alibrúkin longur út og harvið hava nógvat stórra øki at ala á, so hava vit eisini stórra tørv á meiri smolti.

Ein stórur fyrirumur við resirkulering er tann, at tú sleppur undan sjúkum í stóran mun, tí tú kanst tæma støðina, söttrigera hana og koyra nýtt smolt.

Tú kanst eisini framleiða smoltini nógvat stórra, áðrenn tey fara á sjógv og harvið sleppur tú undan stórum missi, tí smoltini eru vanliga ov smá, ta tey fara á sjógv.

Visir tað seg, at resirkulering virkar væl, so kanst tú upp á longri sikt eisini ala laks í kórur á landi.

Samanumtikið er so stórur fyrirumur við nýggju verkætlanini, at vit sum dømi kunnu siga, at smolt tú annars skuldi koyrt á sjógv í mai mánað næsta ár, kanst tú seta á sjógv longu í august í ár.

Útbýggingin av smoltstøðini á Viðarbeiði er farin í gongd. Her verður m.a. talan um at byggja eina stóra holl til tey mongu kórini og tær sera framkomnu útgerðina.

Tað er Vestsmolt, sum eigur støðina. Talan er um somu menn, sum eiga aðrar alitjóðir og virki í bæði Føroyum og í Danmark. Hesar eita Vestsalmon og Vestlaks.

Fólk í føroyskari alivinnu siga, at eydnast henda verkætlanin - og sambart stig-takarunum er einki, sum ber tann vegin, at tað ikki skal eydnast - so verður tað størsta kollveltingin í føroysku alivinnuni, síðani vit fóru undir at ala laks.

jan

TVINGSILSÖLA

Hósdagin

8. juni 1995,

kl. 10.30

verður á dómaraskrivstovuni, C. Ploeyensgøtu 1, 100 Tórshavn, hildin tvingsilsöla yvir matr. nr. 85 b, Øravík (AS nr. 127/95).

Ognin er eini seithús 144 km, gjørt av timbri og takt við jarni. Stovu-hædd: Durur, gangur, køkur, stova, baðirúm, 4 kømur, vaskirúm og fýrnúm. Ein hjallur 5 kvm. Stykkið er 1305 kvm til víddar.

Tvingsilsölan er umbiðin av Friðu Patusson, advokati, Fr. Petersensgøtu 9, Tórshavn, tlf. 11145 (j. nr. 950248), sum kann geva nærri upplýsingar, og sum nærri avtala kann gerast við, um yniski er um at síggja ognina. Seluuppgærd kann umbiðjast hjá nevnda advokati ella hyggjast ígjøgnum á dómaraskrivstovuni.

Føroya Fútarættur,

tann 9. mai 1995

Henrik Engell Rhod dfr.

Útróðrarbátur

Stórur seksæringur, klárur til útróður, til sølu.

Tlf. 55919

Kvinnuhúsið

Ráðgevingin hjá Kvinnuhúsinum er opin hvørt hóskvöld frá kl. 19.00-21.00, Inngongd hjá KFUM, Oman Plisvarða 2, ella á tlf. 17200.

Kvinnuhúsið er opið gerandisdagar frá kl. 10.00-16.30. Telefonin, 17200, svarar hvønn dag frá kl. 10.00 fyrrapart til kl. 7.00 á morgni.